

УДК 372.3.007.1

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Рибалко Л. С.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У статті встановлено, що невід'ємною складовою професіоналізму та педагогічної майстерності є організаційна культура викладача, розвиток якої вносить нові орієнтири в педагогічний процес вищої школи. Зазначено, що сформовані вміння планувати, організовувати, контролювати, коригувати педагогічний процес забезпечують розвиток організаційної культури викладачів. Уточнено поняття «організаційна культура викладача» як здібність викладача планувати й організовувати педагогічний процес, будувати міжособистісні взаємини в колективі на засадах гуманізму й демократизму.

Ключові слова: *культура, педагогічна діяльність викладача, вищий навчальний заклад, студенти, організаційна діяльність.*

ОРГАНИЗАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Рыбалко Л. С.

В статье встановлено, что неотъемлемой составляющей профессионализма и педагогического мастерства является организационная культура преподавателя, развитие которой вносит новые ориентиры в педагогический процесс высшей школы. Отмечено, что сформированные умения планировать, организовывать, контролировать, корректировать педагогический процесс обеспечивают развитие организационной культуры преподавателей. Уточнено понятие «организационная культура преподавателя» как способность преподавателя планировать и организовывать педагогический процесс, строить межличностные отношения в коллективе на принципах гуманизма и демократизма.

Ключевые слова: *культура, педагогическая деятельность преподавателя, высшее учебное заведение, студенты, организационная деятельность.*

ORGANIZATIONAL CULTURE LECTURER SCHOOL HIGH SOCIETY

Rybalko L.S.

In this article installed, something неотъемлемой составяяuschey professionalism and teaching mastery javljaetsja lecturer jrganizational culture, development kotoroj make new oryentyry high society in the pedagogical process of school. Otmecheno, something sformyrovannyye umenyuya planyrovat, orhanyzovyvat, kontrolyrovat, korrektyrovat pedagogical process obespechuyayut development orhanyzatsyonnoy culture teachers. The concept specifies «organizational culture lecturer» as ability lecturer planyrovat orhanyzovyvat and pedagogical process, to build an mezhlychnostnye collective relations in the principles of humanism and democracy.

Keywords: *culture, pedahohycheskaya activities lecturer, higher establishments of uchebnoe, students, organizational activities.*

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Зміни, що відбуваються в освітньому просторі, виробничі потреби країни вимагають якісної професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогічна діяльність викладачів вишів також вимагає нових підходів, орієнтування на особистість студента, задоволення його потреб, надання якісних освітніх послуг. Роль сучасного викладача дещо

змінилася порівняно з попередніми роками. Авторитарний стиль роботи зі студентством відходить у минуле. Особистість викладача вишу, його відносини з молоддю, професіоналізм, поведінка й манера спілкуватися в педагогічному колективі є впливовими на студентів, які набувають кваліфікації через призму суб'єктивних відносин. Особливої уваги заслуговує організаційна культура викладача вишу, в основі якої лежить опанування ним знаннями й уміннями педагогічного менеджменту, самоменеджменту, навичками саморегуляції, самоорганізації, самоуправління, раціонального використання часу, кваліфікованого опрацювання й використання потрібної інформації, здійснення інноваційної професійно-педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Науковим підґрунтям дослідження є головні ідеї теорії педагогічного менеджменту, самоменеджменту, суть яких полягає в практичній значимості управлінської культури, високого рівня сформованості вміння самоорганізації керівників вищих і середніх навчальних закладів, так і педагогічного персоналу (В. Анросюк, Ю. Васильєв, О. Відоменко, В. Гладкова, А. Губа, М. Карамушка, М. Кириченко, Ю. Конаржевський, В. Крижко, М. Лукашевич, В. Лунячек, В. Нагаєв, А. Прокопенко, Т. Рогова, І. Шоробура). Частково проблему розвитку організаційної культури в різних сферах, у тому числі й у сфері освіти, розкрито в працях українських і зарубіжних дослідників (В. Базелюк, Б. Гаєвський, Н. Гончарова, М. Дороніна, К. Камерон, О. Мармаза, К. Наумчик, К. Ушаков, Р. Хувейк, Т. Чернікова, Є. Шейн). Деякі питання організаційної культури та компетентності керівників освітньої галузі й учителів досліджено в наукових працях (С. Бацмай, М. Гедієва, Л. Рибалко, Г. Тимошко, Р. Черновол-Ткаченко). Однак, у дослідженнях недостатньо розкрито роль і суть організаційної культури викладача вищої школи.

Цілі статті – довести значущість організаційної культури викладача вищої школи для підвищення рівня його професіоналізму.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У психологічній, педагогічній та управлінській літературі здебільшого йдеться про управлінську й організаційну культури керівників вищих, середніх, дошкільних навчальних закладів. Так, учена А. Яцинік стверджує, що організаційна культура керівників дошкільних навчальних закладів є особистісним інтегрованим новоутворенням, яке виявляється в:

– позитивному ставленні до людини як найвищої цінності, визнанні й примноженні цінностей освітнього закладу;

– знаннях про специфіку дошкільної освіти, роль і місце організаційної культури керівника в управлінні дошкільним навчальним закладом, способи організації педагогічної взаємодії на рівнях «керівник – педагогічні працівники – інший персонал – батьки – діти»;

– уміннях згуртовувати суб'єктів освітньої діяльності, створюючи сприятливі умови для навчання й виховання дітей дошкільного віку, впливати на підлеглих і вести за собою, залучаючи їх до колективного вирішення професійних завдань, налагоджувати ділові відносини в педагогічному колективі на засадах співпраці й партнерства, дотримуючись моралі й етики поведінки та спілкування [6, с. 8].

На думку вище названого автора, організаційна культура керівника виявляється як комплекс особистісних якостей, який утворюють емоційна стійкість, емпатія, комунікативність, креативність, організованість.

Характеристикою організаційної культури викладача є саморегуляція діяльності, яка пов'язана з іншими внутрішніми процесами – самоорганізацією, самоуправлінням. До схожої думки схиляється учена Н. Александрова, яка вважає, що самоуправління як важлива риса викладача пов'язане з внутрішніми процесами (саморегуляцією, самовихованням, самоосвітою і саморозвитком), вимагає від викладача спеціальної підготовки й постійного самовдосконалення [1]. Цілком погоджуємося з автором у тому, що викладач є зразком для молоді і тому має постійно бути в мажорному творчому настрої, керувати власними думками й емоціями.

Нами проведено опитування викладачів (разом 57 осіб), стаж роботи яких складає до п'яти років, з метою виявлення стилю саморегуляції діяльності за методикою Г. Пригіної [5]. Як свідчить аналіз результатів опитування, до «автономних» викладачів віднесено тих, які виявляють в педагогічній діяльності такі якості, як: самоконтроль, впевненість у собі, схильність до самостійного виконання поставлених завдань (36,8%), до «залежних» викладачів – названі якості виявляються на низькому рівні, вони чекають порад, підказок, наказів з боку керівництва, що й гальмує їхню роботу (63,2%). Згідно методики, викладачі першої обрали такі відповіді, як: оточуючі вважають, що такий викладач упевнений в собі; навіть при виконанні відповідальної роботи їм не потрібен контроль з боку керівництва; обов'язково самостійно повертаються до розпочатої справи; планування відповідає власним потенційним можливостям. Викладачі іншої групи погодилися з тим, що не завжди аналізують умови, в яких збираються працювати; переважно оцінюють кінцевий результат, а не проміжні результати педагогічної діяльності; мають нестійку професійну позицію, відхиляються від запланованого, якщо з'являються труднощі; бракує системності й самостійності в роботі.

Педагогічна діяльність викладача спрямована на організацію процесу передачі професійних знань і вмінь майбутнім фахівцям, якість підготовки яких має відповідати вимогам виробництва. Як відомо, підготовка викладачів вишів відбувається в магістратурі, де й читається навчальна дисципліна «Педагогіка і психологія вищої школи». Молоді викладачі отримують інформацію про змістову й технічну складові організації освітнього процесу. На наш погляд, інформація про організаційну культуру доповнює уяву про особистість викладача. Так,

обговорюючи питання професіоналізму, педагогічної майстерності, педагогічної культури, на заняттях пропонуємо звернути увагу на здібності викладача до організаторської діяльності, сформованість навичок ділового етикету, способи розвитку вміння самоорганізації у різних видах педагогічної діяльності. Організаційна культура викладача як сполучення внутрішньої гармонії з виявленням позитивних особистісно-професійних якостей у роботі зі студентами є гарантом його професіоналізму, високого рівня кваліфікації.

На основі аналізу наукових праць [1-6] зазначимо, що управлінська й організаційна культури педагогічних працівників мають певні логічні зв'язки, сутність яких полягає в тому, що управлінська культура виявляється в чіткому виконанні функціональних обов'язків, а організаційна – в дотриманні ділової етики, вміннях самоорганізації, організаторській діяльності як одного з видів педагогічної діяльності. Межу перетину цих культур складають комунікативні й організаторські здібності, емпатія, рівень домагань, самоконтроль, урівноваженість.

Суть управлінської культури викладача вищої школи, як стверджують учені А. Губа, А. Рева, полягає в тому, що він планує, організовує засвоєння професійних знань і вмінь майбутніх фахівців, керує роботою студентів, контролює результати освітнього процесу. За своєю структурою якісна педагогічна діяльність вже давно не відрізняється від управлінської, яка включає в себе: цілепокладання, передбачення результатів планування; створення умов; конструювання структури групи; стимулювання; координацію; контроль. Функції педагогічного менеджменту в діяльності викладача виявляються тоді, коли він постійно використовує нові підходи в організації педагогічного процесу, технології, активні методи навчання (проблемні, евристичні) [2; 3].

Ефективність організації педагогічного процесу залежить не лише від правильної організації деканатом на факультеті будь-якого вищого навчального закладу, але й від організаційної культури викладача, його організованості й відповідальності. Методологічними засадами організаційної культури викладачів вишів є гуманні відносини в педагогічному колективі, атмосфера співпраці й партнерства, розуміння потреб кожного суб'єкта освітнього процесу, стійкість ціннісних орієнтацій на загальнолюдські якості, визнання найвищою цінністю природу людини, її прагнення до саморозвитку.

Висновки. Таким чином, для підвищення рівня професіоналізму й педагогічної майстерності викладачам вишів необхідно набувати досвід організаційної культури. Організаційна культура нами розглянута як здібність викладача планувати й організовувати педагогічний процес, будувати міжособистісні взаємини в колективі на засадах гуманізму й демократизму. Уміння саморегуляції, самоорганізації, самоуправління є складовими такої культури, які дозволяють викладачеві досягати високих результатів у педагогічній діяльності, будувати професійну кар'єру.

У подальшому дослідженні бажано розробити педагогічні умови розвитку організаційної культури викладачів вишів.

Список використаних джерел

4. Александрова Н. Формування управлінської культури майбутнього викладача як фактора вдосконалення їхньої професійної підготовки в умовах євроінтеграційних процесів [Текст] / Н. Александрова. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2012/6_1/visnuk_50.
5. Губа А. В. Теоретико-методологічні засади формування управлінської культури вчителя – майбутнього менеджера освіти [Текст] : дис. ...д-ра пед. наук : 13.00.04/ Анатолій Васильович Губа. – З., 2010. – 450 с.
6. Рева А. О. Педагогічний менеджмент як особливий вид управлінської діяльності викладача в сучасній системі вищої освіти [Текст] /А. О. Рева. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2009/Pedagogica/53539.doc.htm
- 7.Рибалко Л. С. Теоретичні питання розвитку організаційної культури керівників дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти [Текст] : [колективна монографія] / Л. С. Рибалко, А. В. Яцинік, Р. І. Черновол-Ткаченко. – Харків : Вид. гр. «Основа», 2015. – 224 с.
8. Яцинік А. В. Розвиток організаційної культури керівників дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Алла Вікторівна Яцинік. – Харків, 2016. – 213 с.
9. Энциклопедия психодиагностики. Психодиагностика персонала [Текст] / ред.- сост. энциклопедии Д. Я. Райгородский. – Самара : Изд. Дом «Бахрах-М», 2010. – С. 297.